

TÁBOR 3. RÍŠE

Gustáv Mišalko

TÁBOR 3. RÍŠE

Od Ravensbrücku po gdansku šibenicu –
pravda o ženách v službách SS

Gustáv Mišalko

PROLÓG: POPOL NA SNEHU

Január 1945. Severné Poľsko.

Obloha nad Východným Pruskom mala farbu olova. Nebol to však len prichádzajúci sneh, čo kalilo vzduch. Nad komplexmi Stutthof a Auschwitz sa vznášal mastný, sivý dym – posledný dych tisícov spisov, personálnych kariet a dôkazov, ktoré mali v priebehu niekoľkých hodín prestať existovať. Tretia ríša, ktorá sa kedysi hrdila svojou precíznosťou a nekonečnými archívami, sa teraz v panike pokúšala vymazať vlastnú pamäť.

Zima tento rok nepozná zľutovanie. Teploty klesali hlboko pod nulu a vietor od Baltu rezal do tváre ako žiletka. Na cestách smerom na západ sa miešali dva svety, ktoré sa nikdy nemali stretnúť. Na jednej strane zástupy civilistov s vozíkmi, utekajúcich pred legendárnou krutosťou blížiacej sa Červenej armády. Na strane druhej – tiene v pruhovaných šatách. Tisíce väzňov, ktorých vyhnali z barakov na pochody smrti, kráčali v snehu, ktorý pod ich nohami už dávno nebol biely, ale sfarbený krvou a prachom z ciest.

Medzi nimi, v teplejších vlnených kabátoch a s prstom na spúšti samopalov, kráčali ženy. Ešte pred pár rokmi to boli predavačky, opatrovatelky alebo dcéry roľníkov. Dnes to boli dozorkyne – Aufseherinnen. Ich výcvik v Ravensbrücku ich naučil jednu zásadnú vec: väzeň nie je človek, je to len číslo v štatistike, ktorú treba uzavrieť. Gerda Steinhoff, Jenny Wanda Barkmann či Ewa Paradies vtedy ešte

netušili, že cesty, po ktorých ženú svoje obete, ich nevedú k záchrane, ale priamo k šibenici, ktoré na ne už čakali v Gdansku a Krakove.

Súmrak bohov

V kanceláriách táborov vládne horúčkovitá aktivita. Dôstojníci SS v naráchlo zbalených kufroch skrývali zlaté zuby a šperky, ktoré boli ešte pred pár dňami majetkom ľudí prichádzajúcich v dobytých vagónoch. Strach bol hmatateľný. Nebol to však strach z výčitiek svedomia. Bol to strach z odplaty. Z východu sa ozývalo dunenie, ktoré nebolo búrkou. Bol to hrmot sovietskych tankov IS-2 a kaťuš, ktoré neúprosne drvili nemeckú obranu.

Keď posledný strážca opustili brány táborov a v zámkoch hrkotali kľúče, verili, že v chaose rúcajúceho sa kontinentu zmiznú. Verili, že stačí odhodiť uniformu, spáliť legitimáciu a stať sa opäť „obyčajným občanom“.

Prebudenie spravodlivosti

Ale história má dlhú pamäť. Kým sa sneh roztopil a odhalil masové hroby, ktoré mráz už nedokázal skryť, do hry vstúpili muži v kožených kabátoch z NKVD a mladí poľskí vyšetrovatelia. Začala sa mravčia práca – skladanie mozaiky z obhorených útržkov papiera a z tichých, trasúcich sa výpovedí tých, ktorí prežili.

Táto kniha nie je len kronikou pádu jedného zvráteného systému. Je to správa o tom, čo sa stane, keď sa moc stretne s absolútnou absenciou svedomia. Je to príbeh o ženách a mužoch, ktorí slúžili Tretej ríši v jej najtemnejších kútoch, a o tom, ako ich dostihla

spravodlivosť v povojnových súdnych sieňach, ako sa ich krása a arogancia rozplynula pod váhou nezvratných faktov.

KAPITOLA 1: LIAHEŇ V RAVENSBRÜCKU – RECEPT NA STRATU SVEDOMIA

Severne od Berlína, v tieni borovicových lesov pri jazere Schwedt, ležalo miesto, ktoré malo v dejinách Tretej ríše unikátne postavenie. Ravensbrück. Nebol to len jediný veľký koncentračný tábor určený výhradne pre ženy; bola to predovšetkým „univerzita“ brutality. Práve tu sa formoval prototyp dozorkyne, ktorá neskôr šírila hrôzu v Osvienčime či Stutthofe.

1.1. Inzerát na smrť: „Hľadáme zdravé ženy“

Premena na vražedkyňu sa nezačínala v plynovej komore, ale v novinách. V nemeckej tlači sa v 40. rokoch bežne objavovali inzeráty: „Hľadáme zdravé ženy vo veku 21 až 45 rokov pre strážnu službu. Dobrý plat, ubytovanie a uniforma zabezpečené.“

Pre mnohé mladé Nemky z robotníckych vrstiev to bola životná šanca. Ponúkaný plat bol často väčší, než aký by dostali v továrni na muníciu, a príslub moci bol lákavý. Do Ravensbrücku prichádzali kaderničky, poštárky či pomocnice v domácnosti. Boli to „normálne“ ženy, ktoré doma čakali rodiny a ktoré milovali svoje psy. Uniforma SS (hoci formálne neboli členkami SS, ale len ich pomocnými zborní) im však dala niečo, čo im dovtedy chýbalo: absolútnu nadradenosť.

1.2. Psychológia desenzitizácie

Výcvik v Ravensbrücku trval od niekoľkých týždňov po pol roka. Hlavným cieľom nebola fyzická sila, ale emocionálne otupenie.

Krok prvý: Depersonalizácia. Nové dozorkyne boli určené, že väzenkyne nie sú ľudské bytosti. Boli to Stücke (kusy) alebo untermenschen (podľudia). Ak dozorkyňa prejavila súcit, bola vysmievanie staršími kolegyňami a označená za slabú.

Krok druhý: Rituálne násilie. Súčasťou tréningu bolo sledovanie trestov. Nováčka musela stáť a pozeráť sa, ako skúsená Oberaufseherin bije väzenkyňu bičom. Neskôr musela trest vykonať sama. Akonáhle ruka prvýkrát dopadla na tvár bezbrannej obete a neprišiel žiadny trest, psychologická bariéra padla.

Krok tretí: Estetika moci. Uniforma, vyleštené čižmy a služobný pes (často vycvičený na trhanie ľudského mäsa) vytvorili novú identitu. V civilnom živote boli nikým, v tábore boli bohyňami života a smrti.

1.3. Vzory krutosti: Maria Mandel a Dorothea Binz

V Ravensbrücku vládli ženy, ktoré sa stali legendami v najhoršom zmysle slova. Dorothea Binz, mladá a pohľadná žena, bola známa tým, že pri obchôdkach tábora si náhodne vyberá obete, ktoré kopala alebo bičovala do bezvedomia.

Maria Mandel, ktorá neskôr vládne ženskému tábora v Osvienčime, v Ravensbrücku zdokonalila systém selekcií. Naučila sa, že hudba a smrť môžu kráčať ruka v ruke – neskôr v Osvienčime vytvorila ženský orchester, ktorý hral, zatiaľ čo ľudia kráčali do plynu.

Tieto ženy neboli len „poslušné vykonávateľ rozkazov“. Boli to kreatívne učiteľky, ktoré v systéme našli priestor pre svoje najtemnejšie impulzy.

1.4. Cesta na Východ

Keď dozorkyňa úspešne prešla „krstom krvi“ v Ravensbrücku, bola pripravená na preloženie. Mnohé z nich, vrátane neskorších odsúdených z kadaňského procesu ako Gerda Steinhoff, putovali do Stutthofu alebo Osvienčimu.

Priniesli si so sebou metodiku, ktorú sa naučili v borovicových lesoch pri jazere Schwedt:

KAPITOLA 2: STUTTHOF – TERMINÁL NA KONCI SVETA

Ak bol Ravensbrück liahňou, Stutthof bol pre mnohé dozorkyne miestom, kde svoju „odbornosť“ priviedli k sivému vrcholu. Tento tábor, založený už v septembri 1939 neďaleko Slobodného mesta Gdansk, sa postupne zmenil z malého integračného strediska na gigantický cintorín v močaristých lesoch pri ústí Visly.

2.1. Príchod do „Bahna“: Geometria utrpenia

Keď dozorkyne ako Gerda Steinhoff alebo Jenny Wanda Barkmann vystúpili z vlaku v Stutthofe, privítal ich špecifický zápach – zmes hniloby z okolitých močiarov, vlhkého dreva a dymu z krematória. Tábor bol izolovaný, obklopený vodou a hustými lesmi, čo u personálu vytvára pocit absolútnej beztretnosti. Tu, na severnom okraji ríše, neexistovali svedkovia, len dozorcovia a obeť.

Dozorkyne boli ubytované v špeciálnych blokoch, ktoré v porovnaní s väzenskými barakmi pôsobili ako oázy luxusu. Mali prístup k bielemu pečivu, alkoholu a rádioprijímačom, z ktorých znela nemecká propaganda o víťazstve, zatiaľ čo len pár metrov od nich väzni umierali na týfus a podvýživu.